

РІД НАШ КРАСНИЙ, РІД ПРЕКРАСНИЙ!

ОТЧИЙ

ЧАСОПИС

РІК ЗАСНУВАННЯ
2002
БЕРЕЗЕНЬ
Число 1-3
(229-231)
КИЇВ 2021

Видання ГО "Товариство "Чернігівське земляцтво"

Всупереч випробуванням

Нині вся планета переживає небувале випробування, що змушує людство ще раз замислитися над власним майбутнім. Не обійшло стороною воно і Україну, порушило й усталені норми діяльності нашого земляцтва. І це тоді, коли на часі були заходи з відзначення першої чверті століття від тієї березневої днини, коли в затишному приміщенні Спілки письменників України під крилом незабутнього її очільника Юрія Мушкетика група вихідців із Сіверянського краю ухвалила створити в столиці Чернігівське земляцтво.

З часом наша громада зросла кількісно, виробила структуру, наповнила високим змістом кожен громадський захід, поступово завоювала авторитет не лише в Києві, а й у найвіддаленіших куточках рідної області. І якщо б повернутися в минуле й пройтися послідовно слідами нашої роботи, то не стало б соромно за себе – настільки масштабною і по-державному будівничою вона була, настільки розмаїтою й барвистою виглядає панорама наших справ. Бо на них нашу велику й дружну громаду завжди подвигала любов до України, до її невіддільної перлини – Чернігівщини.

Гордістю великої української держави стали в ці роки і великі державні

діячі рівня Івана Плюща та нині суцього Леоніда Кучми, і неповторні митці та просвітники, вчені й лікарі, всі інші земляки, бо нема на землі людей безіменних. На нашому земляцькому знамені, у десятках книг наших земляків, у патріотичних справах відбився

яскраві експерименти влади.

Коронавірус лютує ось уже більше року, паралізувавши й нашу громадську роботу. Якись спорадичні акції відбуваються за участі районних відділень на теренах області. Локально проводиться пошанування ювілярів, пам'ятних дат тощо. Але санітарні приписи не дають

незрушний дух поклику до вічності, котрий не вмирає в наших серцях. І нехай у ці ж збурунені епохальними подіями літа багато земляків пішли на вічну орбіту, їх тепло донині зігріває кожного з живих. У цьому справжня вічність народу, який пережив і революційну розруху, і голодомор із сибірськими депортаціями в загин, і окупаційний воєнний режим, і

можливості використати весь потенціал нашої громади, навіть 25-річний ювілей, що мав би відбутися на загальному зібранні, відкладається на невизначений час.

Та, незважаючи на все, твердо впевнені, що земляцтво збереже свій творчий потенціал, накопичить енергію творення і знову запрацює на повну силу. Інакше не може бути, ми просто приречені всупереч випробуванням і далі творити добро, писати нові сторінки історії українського народу.

**Рада ГО
"Чернігівське
земляцтво"**

З ЮВІЛЕЄМ!

Коло однодумців Сіверського краю традиційно збиралося на Новорічні святки, щоб підбити підсумки, поділитися успіхом, розділити втрати разом та спланувати успішні проекти на наступний рік і майбутнє.

Цьогорічне зібрання мало бути ювілейним – 25 річниця!

Обмеження, що спричинила коронавірусна інфекція, не надали можливості яскраво святкувати. Та ми любимо один одного, пам'ятаємо і віншуємо **громадську організацію "Товариство "Чернігівське земляцтво"** з ювілеєм!

Щиро вітаємо керівництво, всіх членів організації та просто небайдужих людей, які долучаються до роботи Товариства. Побажання наші щирі, хоч і не нові: великого людського щастя, величезної любові, бадьорості, завзяття, міцного здоров'я і щоб все це було постійно! Успіхів всім у роботі і задоволення від неї такого ж, як і ми отримуємо від спілкування з вами. Нових звершень, процвітання, успіхів та натхнення!

25 – чудова дата!

*Хай на щастя і багатство
Вам освятиться вона!
Волюбні земляки,
Наша дружба – на віки!*

*Нас ніхто не роз'єднає
І ніхто не подолає!
Хай вам, людоньки, щастить
Кожну хвилику, кожную мить!*

Кіптівська територіальна громада

**Біда України в тому, що нею керують ті, кому вона не потрібна.
М. ГРУШЕВСЬКИЙ**

З КОГОРТИ

Виповнюється 80 років непересічному Митцю Леоніду Никифоровичу Горлачу (Коваленку) – видатному українському поету, прозаїку, громадському діячу.

ТВОРЦІВ

Народився Леонід Никифорович 4 квітня 1941 року в селищі Ріпки, що на Чернігівщині. Його батько був активним службовцем, тому після перших же місяців окупації нависла загроза бути репресованим окупаційною владою. Тому вся родина, найнявши перевізника, перебралася на інший край області до родинного гнізда матері, розкуркуленої більшовиками. Тож дитинство майбутнього поета минуло в селі Червоний Колодязь нинішнього Ніжинського району. Там він закінчив семирічку, в сусідньому селі Монастирище середню школу, потім вступив на філологічний факультет Ніжинського державного педагогічного інституту імені М.В. Гоголя. Після закінчення – служив в армії. Далі працював учителем, у редакціях ніжинської міської газети та обласної газети "Комсомольський гарт", редактором у видавництві "Дніпро", референтом голови Спілки письменників Олеса Гончара, пережив разом із наставником, автором забороненого "Собору", гоніння влади, згодом був директором Бюро пропаганди художньої літератури Національної спілки письменників України.

На початку семидесятих років, коли почалися нові репресії, змушений був утікати аж на будівництво БАМу. Кілька років виснажливих блукань по тайзі та книги про будову дозволили йому уникнути арешту. Після повернення до

Києва продовжував працювати в пресі й водночас писати й видавати нові книги.

У 1996 році Леонід Никифорович брав активну участь у створенні товариства "Чернігівське земляцтво" в м. Києві, був учасником установчих зборів. Це був поворотний момент у його подальшій долі, оскільки після створення демократичної громади саме йому було доручено очолити газету Чернігівського земляцтва "Отчий поріг". Ця відданість улюбленій Чернігівщині, повага до її

столичних посланців тримає його на редакторському місці ось уже два десятиліття.

Леонід Горлач належить до когорти найкращих, найглибших, найцікавіших нині суцисх поетів, серед яких він унікально вирізняється, бо поєднав у собі тонкого лірика і доскіпливого дослідника-епіка. Про його літературну діяльність так сказав видатний український поет Борис Олійник: "Найпомітнішим в усій сучасній українській літературі є цикл епічних поетичних полотен Леоніда Горлача. Такі твори не лише тішать естетичною досконалістю, а й допомагають глибше пізнати історію України, де ще так ясно зяє білих плям та перекручень".

В українську літературу Леонід Горлач прийшов на хвилі підйому руху "шістдесятників", коли побачила світ його перша поетична збірка "Сонце в зінцях" (1965 рік). Основний жанр його літературної діяльності – поезія, серед якої шість романів у віршах про українську історію.

З перших же публікацій його поезія запам'ятовувалась свіжістю мислення, відчуттям внутрішньої культури, тактовності у поводженні зі словом, а також особливим відчуттям духовної аурі життя.

З надбанням життєвого досвіду і мудрості початковий легковажний оптимізм Леоніда Горлача зникає з його віршованих рядків, у творах з'являються нові невеселі думки, навіяні суспільними негараздами. Душа його шукає розради у далеких днях і він послідовно й наполегливо творить епічну панораму нашої держави. На всі сучасні події він дивиться з далекої, мовби тисячолітньої відстані. Події і люди в поета немов виходять із рамок минулого і з'являються на екрані сьогоденного часу. Він вміє вести оповідь широко, мистецьки вплітає ліричні відступи у панорамне полотно твору.

Однією із творчих вершин Леоніда Горлача є історичний роман у віршах "Мазепа" (у першій редакції – "Руїна", з підзаголовком "Життя і трагедія Івана Мазепи"), задум якого Леонід Никифорович проніс крізь десятиліття. Герой цього віршованого твору є активною дійовою особою нашої національної історії, що поставила його в надзвичайно трагедійну ситуацію. У фіналі твору автор передбачливо пише: "Гроза гриміла. Морок колотивсь. А десь лунився шлях за вістунами, щоб між часами давніми і нами живий Мазепа свічкою світивсь". Цей твір допомагає зрозуміти історичну правду про роль в нашій історії великого українського гетьмана, патріота-державника Івана Мазепи, якого все ще бракує в сучасній незалежній Україні.

У житті Леоніду Горлачу постійно болять сучасні негаразди у розбудові української демократичної держави, відсутність у владі справжніх

державних діячів, котрі б вирізнялися своєю безкорисною, жертвовною працею на благо людей і належали тільки їм, а не собі. Бо народ, який, на жаль, не є реальним джерелом влади в силу своїх ментальних особливостей, не обирає таких особистостей до керівництва державою, а обирає політиків, точніше, політиканів, які йдуть до влади для вирішення передусім своїх, а то й тільки своїх корпоративних інтересів. Болять також Митцю і помилки народу у виборі пріоритетів свого історичного розвитку через проросійські світоглядні орієнтири та рабську психологію значної кількості його громадян, відсутність їхньої консолідації на засадах ідентичного самоствердження, тобто віри в належність до однієї нації.

Ці почуття та переживання Леоніда Горлача за долю держави знаходять відображення в його творах. Так, у тому ж історичному романі "Мазепа" він вкладає в уста гетьмана крилаті думки: "Якщо ж узявсь державний хрест нести, то будеш лиш тоді з добром у згоді, коли в тобі народ – не ти в народі, коли не він тобі – для нього ти". Цими словами митець як би закликає нинішніх керівників держави бути самовідданими і жертвовними державними діячами – такими, як у свій час був Іван Мазепа.

У невеликому вірші "З Чернечої гори" поет теж з боєм констатує: "Як видно звідси, де прадавній Канів стоїть на тверді глиняних горбів, країну гендлярів-політиканів, країну зачарованих рабів! Скажіть хоч ви мені, Тарасе й Боже, що за земля у нас, що всяк скубе, що за народ, який ніяк не зможе із чарів рабства вивільнити себе?". Дуже слушні слова... Залишається питання: коли ж нарешті народ світоглядно прозріє і вивільнить себе із чарів рабства?..

Біль митця за долю держави та її народ відображено і в таких його віршованих рядках: "Держава – зло, коли чужі державці, манкурти, яничари й гендлярі, які, народ тримаючи в удавці, поклонили дружно б'ють чужій зорі.

До нас уже приходили варяги. І де вони? Але народ живий! От тільки жаль, що розуму й відваги йому не вволив досвід віковий".

Водночас поет не втрачає віри у майбутнє української держави та її народу.

Його непохитна віра промовляє до нас із таких прекрасних поетичних рядків: "Народ не висохне, бо має глибину і виток джерельні, і основу, і рать соснову, й пісню калинову, і княжу мову

по плече зерну. Ніщо не висохне, що Богом нам дано – оце ось небо, що вросло у води, цей вітер-вершник вічної свободи, що дзвонить нам у срібне стремено".

Не забуває Леонід Горлач про свої корені, свою рідну землю. Він живе думками про малу батьківщину, де народився і виріс, переймається її проблемами, щиро радіє успіхам і сумує з приводу невдач. Митець залюблений у героїчну історію Сіверської землі. Ось як він висловлює, зокрема, любов до древнього Любеча з його великою історією у своєму однойменному вірші:

"Люблю я Любеч світлою любов'ю за плін Дніпра, висо-

кий княжий дух, за те, що сотні раз полить кров'ю, він коренем і кроною не струх. Люблю раптові крутойдучі гори, що стережуть проплін блакитних вод, і навіть ті потрошені собори, що береже у пам'яті народ..."

Майже 20 років Леонід Горлач є головним редактором унікального видання Чернігівського земляцтва – газети "Отчий поріг". Всі ці роки часопис під його керівництвом був і залишається вірним своєму призначенню: щиро і об'єктивно розповідати читачам про головні події у житті земляцтва, яке, за його словами, є "гравітаційним полем" з могутньою силою притягання до себе вихідців з різних куточків Чернігівської області; розповідати про найактивніших його членів, які за волею свого серця сприяють розвитку рідного краю, а також про історію Чернігівщини та людей, які примножують її славу.

Нині творчий доробок ювіляра складає понад 50 книг поезії, прози, публіцистики, критики, дитячих творів. Його твори перекладені на російську, білоруську, грузинську, вірменську,

німецьку, чеську та інші мови. Він є лауреатом багатьох міжнародних, всеукраїнських та інших літературних премій.

За книгу поезій "Знак розбитого ярма" удостоєний звання лауреата Національної премії України імені Т.Г. Шевченка (2013 рік). У 2019 році напередодні великого свята Благовіщення Леоніда Горлача за видатний внесок у світову літературну спадщину обрано академіком Міжнародної академії літератури і мистецтва.

Свого часу наш земляк був відзначений медалями "За трудову доблесть" та "За будівництво Байкало-Амурської магістрали", Почесною грамотою Президії Верховної Ради Грузії.

Творча громадськість країни, зокрема його колеги по Національній спілці письменників України, колеги по земляцькому рухові в м. Києві та земляки з Чернігівщини, особливо ріпкинці, а також друзі, рідні та близькі щиро вітають Леоніда Горлача із славним ювілеєм – вісімдесятою річницею життєвого шляху, а також з визнанням його заслуг перед Україною та світовою літературою, і зичать йому нових творчих здобутків!

Шановний Леоніде Никифоровичу! Нехай Вас жити Бог всіляко надихає й на добрі справи благословляє! І хай не покидають Вас радісний настрій та бадьорість, Ваша душа не старіє, а любов і шана справжніх друзів, рідних та близьких Вам людей будуть опорою у житті та основою довголіття!

Володимир Федяй,
член Ріпкинського відділення

Відповідальний

У кожного в житті один шлях, який судиться прокладати мало не з народження. І тільки від самої людини залежить, як і куди він веде під Божим благословенням. Так склалося і в нашого славного земляка Павла Кривоноса, якому на початку березня виповнилося 65 років. Дата проміжна, без ноликів, але в такому віці кожен прожитий рік можна рахувати за кілька – бо покликає до цього і мудрість, і відповідальність за все сподієне, і розмисл про те, що ти залишиш по собі в цьому багатостраждальному світі.

за Україну

Павло Олександрович за духом цілком виправдовує своє знамените козацьке прізвище. Як і його предок-полковник, він уміє вести за собою однодумців і не декларативними гаслами, до яких так звикли сучасні політики, а повсякденною працею, нормованою хіба що високою відповідальністю за кожну задуману справу. Саме це й виокремлює його в своєму поколінні й тримає на рівні не один десяток років у неймовірно складний час утвердження України в державному статусі. Мабуть, він ніколи не забуває і шкільні літа в рідних Прилуках, і навчання в місцевому гідромеліоративному технікумі та столичному будівельному вузі, під час якого довелося підробляти монтажником та трубоукладачем. Але ж любов до праці та уміння поставити себе в людському колективі додала авторитету молодому інженерові і в жеку на Подолі, і на посаді керівника житлового господар-

ства всього старовинного району столиці, і тоді, коли доріс до посади заступника голови Подільської райдержадміністрації за нових суспільних умов.

Та, на наш погляд, віховим було призначення Павла Олександровича на посаду генерального директора Генеральної дирекції з обслуговування іноземних представництв. Сталося це давнього 1992 року. Саме тоді на вже обжитому ним Подолі з'явилася скромна вівіска на стіні старого будиночка, а до цієї адреси потяглися десятки й сотні невидимих артерій від кожного із нечуваних на той час дипломатичних осередків, що росли, як гриби після дощу, й вимагали відповідних умов для життєдіяльності. Здається, інженерові за освітою було встократ легше збудувати стоповерховий змарочос, аніж налагодити лад у мнговекторному житті дипломатів.

Адже не секрет, що саме від комфортності діяльності послів та інших служб залежить багато що в плеканні міжнародного авторитету України. І недарма ж серед домашніх скарбів нашого земляка неодмінно перебувають поряд і випробувана куртка для садових робіт, і спортивний костюм для популярної серед більшості іноземців гри в гольф, і офіцій-

ний фрак з усіма необхідними атрибутами.

Ось уже майже тридцять років триває його зростання. І якщо тонкощі інженерії поступово відійшли на далекий план, то розуміння світової дипломатії стало вже його еством, натурою. Воно диктує йому лінію поведінки, змушує бути стриманим у стосунках з будь-якими людьми, далекоглядним і поміркованим в ухваленні рішень – недарма кажуть, що людину формує середовище. Постійне спілкування з дипломатами змусило Павла Кривоноса триматися такої ж лінії внутрішнього благородства і в колективі, який він очолює ось уже стільки часу, з того моменту, коли під його керівництвом було якихось півсотні співробітників і донині, коли дирекція об'єднує півтисячі висококваліфікованих спеціалістів.

Про авторитет П. Кривоноса в дипломатичних колах говорить і те, що він став членом вченої ради Дипломатичної академії при МЗС України, членом редколегії кількох періодичних видань, в тому числі щорічника "Україна дипломатична". Зумів видати кілька надзвичайно цікавих досліджень авторитетних авторів, що стосуються тонкощів цієї служби. Скажемо, що це все результат багаторічної практичної роботи і залюбленості у тонку науку міжнародних зносин. Специфіка будівництва тут має відпочивати...

Та будь-яка робота у масштабах цілої держави була б неповною, якби наш ювіляр відірвався від малої батьківщини, від того міста, вкритого садами, яке дало йому силу й снагу. І його керування нашим Прилуцьким, а водночас і сусідніми Срібнянським та Талалаївським відділеннями земляцтва яскравий тому приклад. Здається, він не зігнув жодної значної поїздки до рідних крес, незважаючи на велику зайнятість. А якщо з київських круч відбувала наша делегація по старих шляхах-дорогах без свого отамана, то про його турботливість нагадував комфортний автобус.

Яким добрим словом згадують нашого очільника діти з дитячих будинків, передусім з "Надії", отримуючи вчоргове подарунки, як розважливо дякують нам за увагу поранені в боях із московськими окупантами воїни, що проходять лікування в госпіталях! Ми із своїм отаманом буваємо і на традиційних великих святах, відвідуємо Шевченківську світлицю, добротню облаштовану й наповнену експонатами, не втрачаємо нагоди навідатися в зачарований Густинський монастир, вклоняємося Господу в відреставрованому й за участі П. Кривоноса величому Спасо-Преображенському соборі. Мабуть, саме завдяки особистому авторитету нашого лідера й наше столичне земляцтво користується такою повагою в місті над Удаєм.

Кажуть у народі: життя прожити – не поле перейти... Павло Кривонос перейшов не одне поле, залишаючи по собі глибоку борозну. Але попереду ще очікує новий шлях. Бажаємо ж йому цієї ювілейної весни великого натхнення для подолання нових вершин, до яких прямує й уся наша Україна.

Прилучани

По закінченні місцевих виборів і завершенні формування громад, на запрошення міського голови міста Прилуки Чернігівської області Ольги Попенко, відбувся візит до Прилук голови Прилуцького відділення ГО "Товариство "Чернігівське земляцтво" у м. Києві Павла Кривоноса та його заступника Миколи Гордієнка.

З найщирішими привітаннями до земляків Прилуччини

Під час візиту в міському Будинку культури відбулася урочиста зустріч представників земляцтва з міським головою та депутатами Прилуцької міської ради 8-го скликання. Зустріч було приурочено оголошенню результатів місцевих виборів депутатів та міського голови міста Прилуки, які відбулися 25 жовтня 2020 року. Голова Прилуцької міської територіальної виборчої комісії Прилуцького району Чернігівської області Тетяна Назім доповіла про підсумки та оголосила рішення комісії про обрання міським головою міста Прилуки Ольги Попенко, яка урочисто склала присягу міського голови. Присягу склали і 34 новообраних депутати від 9 політичних сил.

Голова Прилуцького відділення Чернігівського земляцтва Павло Кривонос привітав Ольгу Михайлівну та

депутатів з обранням, побажав успіхів, натхнення і невпинного руху вперед на благо міста Прилук та його мешканців. Депутати отримали щирі запевнення підтримки і слова надії на подальше плідне співробітництво від київських земляків. На згадку депутатам земляки подарували календарі та щоденники на 2021 рік, науковий щорічник "Україна дипломатична" та часопис "Дипломатія без кордонів".

Особливої уваги під час візиту до міста Прилук було приділено спонсорській допомозі Шевченківській Світлиці, котра запрацювала завдяки ініціативі та сприянню Прилуцького відділення земляцтва і яка вже багато років активно функціонує в Прилуцькому Центрі дитячої творчості та юнацтва.

Шевченківська Світлиця – це острівець не лише творчої спадщини Великого Кобзаря Тараса Шевченка, але й осередок народної творчості, де дітям прищеплюють любов до рідної землі, її традицій, історії, плекають найщиріші почуття вірності до своєї Батьківщини. Там проводяться Шевченківські читання, зустрічі, різноманітні конкурси.

Фонд Шевченківської Світлиці з року в рік поповнюється новими експонатами, літературою та навчальними засобами, які надають члени Прилуцького відділення. Цього разу, користуючись нагодою, Павло Кривонос вручив у подарунок Шевченківській Світлиці проектор для використання у навчально-виховному процесі. Подарунок отримали директор Прилуцького Центру дитячої творчості та юнацтва, а також новообраний депутат міської ради Тетяна Савченко. Вона від щирого серця подякувала землякам за небайдужість та допомогу.

Наш кор.

Щоб сяяло світло

Багато наших земляків із сіл Чернігівського району у свій час плідно працювали у різних галузях господар-

ства. Крім місцевих професій колгоспника, вчителя вони оволодівали іншими, переїжджаючи до Чернігова чи інших місць, та працювали залізничниками, електриками тощо. Отже, на своїй малій батьківщині згодом мало хто міг знати про їх трудові досягнення.

У минулому році голова Чернігівської обласної організації ветеранів України Анатолій Скуратович та голова Чернігівського осередку Національної спілки краєзнавців України Андрій Курданов спілкувалися із керівниками ветеранських осередків залізничників міста Чернігова та висловили прохання отримати від них дані про відомих працівників Південно-Західної залізниці, які були відзначені нагородами за свою плідну працю. Подібне прохання було висловлено і представникам АТ "Чернігівобленерго".

І от під час проведення ветеранською організацією круглого столу в Чернігівському районі відбулась хвилююча подія. Начальник відділу кадрів АТ "Чернігівобленерго" Валерій Журбін передав Анатолію Скуратовичу список понад 20 шанованих працівників, ветеранів праці підприємств електромережі, які народилися в 15 селах нашого району.

Валерій Журбін сказав, що виконання незвичного прохання було складним, але, спираючись на свій досвід роботи з кадрами, йому все ж таки вдалося віднайти цих людей. У свою чергу Анатолій Скуратович подякував за відповідальне ставлення до пам'яті про ветеранів галузі і зазначив, що ці матеріали будуть опрацьовані краєзнавцями під час складання Літописів громад.
Наш кор.

Вперше на Чернігівщині

Уселі Пакуль у жовтні 2018 року відкрили реконструйований пам'ятник загиблим воїнам-визволителям та воїнам-землякам, які не повернулися з фронтів Другої світової війни 1939-1945 рр.

Нещодавно директору Пакульської школи Олегу Дацюку голова Чернігівської районної організації ветеранів України Анатолій Скуратович та голова Чернігівського районного осередку Національної спілки краєзнавців України Андрій Курданов передали для встановлення біля пам'ятника пам'ятну

інформаційну дошку (пам'ятник знаходиться на території школи).

Пам'ятна дошка буде постійно нагадувати мешканцям та гостям села про час відкриття пам'ятника, про військову долю воїнів-земляків. Це один із дів'яких варіантів збереження пам'яті та розуміння нашої історії.

Відеокнига про район

Понад 10 років збиралися відеоматеріали про історію сіл та долі відомих земляків Чернігівського району, які зберігаються нині у 26-ти DVD дисках і складають відеокнигу "Пізнай рідний край" із 8 частин тривалістю понад 78 годин.

У співпраці із журналістами обласного та міського телебачень, обласного радіо, газети "Наш край", відомих фото-

майстрів Віктора Кошмала, Миколи Тищенка та інших, створених із Олександром Силосим власних слайд-фільмів, зафіксовано на відеорядах новини із сіл про події та свята, інтерв'ю колишніх керівників району та трудівників сіл, ветеранів Другої світової війни та учасників АТО. Кожний авторський матеріал створений із любов'ю до нашого краю, розкриває його унікальні сторінки історії та життєвої мудрості.

Нещодавно відеокнигу "Пізнай рідний край" передано до фондів Чернігівського обласного історичного музею ім. В.В. Тарновського. Ще раніше ця відеокнига потрапила до краєзнавчого відділу Чернігівської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. В.Г. Короленка.

Якщо є книги, які можна читати, то нехай буде і ця книга, відеосторінки якої допоможуть читачу пам'ятати та досліджувати історію нашого краю.

На реставрацію до Чернігівського обласного художнього музею потрапила двостороння ікона, що зображує Покрову та Святу Трійцю. Ця ікона є символом і незмінним атрибутом однієї з церковних громад Чернігівщини – Пакульської.

"Це ікона десь кінця XIX – початку XX століття. Тобто, вона не настільки стара, наскільки цінна для парафіян села Пакуль тим, що це була одна з перших ікон у церкві. Вона для них дорога, як символ духовності їхньої громади", – каже Юрій Ткач, директор Чернігівського обласного художнього музею ім. Г. Галагана.

Влітку минулого року, коли село Пакуль, зокрема Свято-Троїцьку церкву, відвідали представники музею, місцеві жителі звернулися до них за допомогою в реставрації своєї найстарішої ікони, написаної олійною фарбою на дерев'яних дошках.

"Ікона в аварійному стані – тріщини основи по клейовому шву, втрати фрагментів основи, втрата шару фарби. Крім того, ікона дуже суттєво переписана, поновлювалася", – говорить

Реставрують ікону

Ігор Шаполов, художник-реставратор.

Тепер це зображення святих чекає довготривалий, приблизно піврічний реставраційний процес. Склеюватимуть основу, доповнюватимуть втра-

чені фрагменти, відновлять фарбу, підводитимуть реставраційний ґрунт, зроблять розчищення та дезінфекцію. І потім ікона повернеться в рідний Пакуль, орієнтовною датою може бути свято Трійці в червні цього року.

Минулого року в Чернігівському історичному музеї імені В.В. Тарновського відбулася Музейна зустріч представників Новобілоуської об'єднаної територіальної громади, науковців, краєзнавців Чернігова та Чернігівського району.

Приводом для зустрічі стало створення інформаційного банера "Археологічні пам'ятки Новобілоуської об'єднаної територіальної громади", що покликаний популяризувати історичну минувшину громади та посилити її туристичний потенціал. Матеріали, представлені на банері, розповідають про історію сіл Нового Білоуса, Деснянки, Кошівки та висвітлюють вивчення пам'яток археології, виявлених у їхніх межах. Заселення територій цих населених пунктів розпочалося ще у 6–3 тис. до н.е. Археологічні дослідження стародавніх поселень розпочав київський археолог Давид Бліфельд, втім, тривалий час ці пам'ятки, у тому числі і Старо-

Археологічні пам'ятки Новобілоуської громади

білоуську фортецю XI–XII, XVII ст. та курганні могильники вивчав відомий чернігівський археолог, який протягом багатьох років працював у музеї – Олександр Шекун. У жовтні 2020 року рішенням сесії Новобілоуської ОТГ Олександру Володимировичу Шекуну було присвоєно звання "Почесний громадянин Новобілоуської об'єднаної територіальної громади". 19 січня йому мало б виповнитися 86 років.

Ініціював створення інформаційного стенду краєзнавець, голова Чернігів-

ського районного осередку Національної спілки краєзнавців України Андрій Курданов. Банер ілюстрований знахідками із зібрання Чернігівського історичного музею імені В.В. Тарновського. Власні авторські наукові реконструкції подвір'я X–XI, будинку XII–XIII, фортеці XVII ст. у формі макета втілив і створив головний спеціаліст управління культури та туризму Чернігівської міської ради, кандидат історичних наук Олександр Бондар. Банер був переданий представникам Новобілоуської ОТГ – заступнику голови Юрію Ткаченку і начальнику відділу освіти громади Сергію Павліону, які висловили слова вдячності колективу музею та всім, хто долучився до його створення.

За матеріалами Чернігівського історичного музею імені В.В. Тарновського.

Підготував
Андрій КУРДАНОВ

Історія

Чернігівщина має чисельні славні сторінки своєї історії. Працюють музеї, зберігаються та відновлюються пам'ятки, пишуться книжки та поповнюються архіви. Але...

Життя продовжує історію нашого краю у нових поколіннях. Те, що було зрозумілим нашому поколінню, сьогодні не цікаво молоді. Ми повинні шукати нові методи та заходи, щоб встигнути передати новому часу наші знання для майбутніх патріотів нашої славної Чернігівщини.

ближчає до людей

К олись із сумом довелось констатувати, що половина мешканців Чернігова не знають, де на Валу знаходиться Колегіум. Мій знайомий у Шестовиці, на прохання проїхати до Коровеля, раптом повертає свою машину у бік річки Десна і дивується зауваженню, що Коровель

Так, у нас є славетні Батурин, Седнів, Любеч – їх пам'ятки, екскурсиводи, інформація в ЗМІ задовольняють наші потреби у відкритті секретів неповторності нашої чернігівської землі. А що робити населеним пунктам, де історики та краєзнавці дослідили історію, написали статті та книги, але нема до чого доторкнутися, на що подивитися?

Відновити споруду чи відкрити пам'ятник – це сьогодні для сільських громад великі витрати. Але ж треба якось застосувати нові технології для популяризації своєї історії як для мешканців своїх сіл, так і для гостей сільських громад.

За останні декілька років вдалося запропонувати сільським громадам Пакуля, Седнева, Шестовиці нові варіанти

ми тільки що проїхали – він понад 30 років живе в селі і гадки не має, де ж саме знаходиться славетне городище Коровель.

Ми відтворюємо призабуті сторінки історії, розшукуючи поживклі папери в архівах, але, зібравши документи, видавши книги, знову створюємо новий архів. Гадаємо, що наші пошуки – це чергове відкриття, дихаємо на повні груди від щастя, але це відбувається лише з нами та нашими знайомими, друзями. Загальна ж кількість людей, яких ми хочемо просвітити, живе своїм життям.

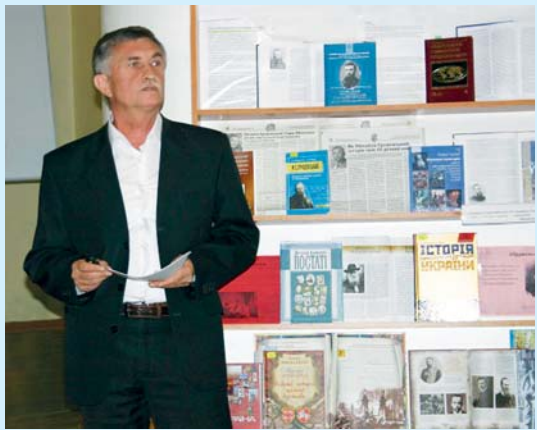

вшанування пам'яті односельців та окремих сторінок історії. Дякуючи їх керівникам, сільським депутатам ви бачите на фото встановлені інформаційні та пам'ятні дошки, цікаві банери. Ви не бачите тут чогось монументального із чорного мармуру, який досі ще використовується при увічненні пам'яті славетних земляків. Банери вражають своєю інформаційністю і кольоровістю – це зворушує, викликає емоції і, звичайно, при потребі, людина захоче віднайти матеріали відомих краєзнавців та науковців. На окремих банерах ми бачимо сучасні реконструкції давніх поселень, старожитності із фондів наших музеїв.

Згодний, що ми хвилюємось за те, щоб ця краса зберігалась довше, але це вже – турбота керівників громад, як вони опікуються історією рідних сіл і містечок, любих як своїм односельцям, так і чисельним гостям нашого чарівного чернігівського краю.

Андрій Курданов,
голова Чернігівського районного осередку Національної спілки краєзнавців України, заступник голови Чернігівського районного відділення землярства

Народ без історичної пам'яті ніколи не може претендувати на повагу інших. Це усвідомили з прадавніх часів у різних куточках планети, це повинні пам'ятати й українці, особливо думаючи про своє трагічне минуле з часів могутньої княжої Київської Русі, – адже і нині кремлівські воєводи намагаються переписати історію, відмовляючи нам навіть у праві називатися окремим українським народом, мати власну пісню, власну мову.

Вдячна пам'ять

Вони і в цьому не оригінальні – згадаймо, як у часи розпутної цариці німецького розливу Катерини II найкращі люстратори російської імперії знищували праосновні історичні літописи, підганяючи історію під московський копил. Слава Богу, в нашому народі переважає не п'ята колона, а ті патріоти, яким болить пам'ять держави і кожної людини в ній. Саме звідти такий самовільний потяг духовної еліти до написання й збереження для нащадків історії рідного краю, а відтак і кожного найменшого поселення.

Здавалося б, після здійснення масштабних державних проєктів відтворення достовірної історії типу багатотомної книги про Голодомор, "Історії міст і сіл України", окремих видань краєзнавчого характеру жага до наступних досліджень зникла. Але, як свідчить практика, донині в різних краях України з'являються цікаві книги про окремі населені пункти, авторами яких виступають самодостатні краєзнавці, заряджені ідеєю показати велич і красу своєї малої батьківщини. Не одна з них народилася і на Чернігівщині. Серед них "Книга пам'яті" селища Радуль, яку любовно підготував Олександр Асадчев, а повторно видало нещодавно одне із видавництв у Ніжині.

"Селище міського типу Радуль: короткий історико-краєзнавчий нарис", який містить такі глави: Від епохи мезоліту до початку XVIII століття; Від початку XVIII століття до Першої світової війни; Духовне життя, віросповідання; Становлення місцевого самоврядування на тлі історичних подій від початку XVIII до початку XX століть; У вирі Другої світової війни; Важке сьогодення; Видатні особистості".

На превеликий жаль, за сучасною традицією, тираж розкішно виданої книги розрахований з першопочатку на раритетне використання. Однак і ґрунтовність великої роботи упорядника, і цікавість самої історії цього своєрідного селища на Дніпрі не залишить байдужим кожного, кому пощастить зануритися в її зміст.

Відомо, що церковне життя в Росії не обходилося без недремного ока державної влади, а окремі провідники Божого вчення вірно прислужували царям-батюшкам. У результаті реформ Ніконала всі неугідні віруючі змушені були шукати притулку в інших землях, де не було покріпачення духу й тіла народу. Таким чином і з'явилися поселення старовірів на землях сусідньої України, в тім числі в Добрянці та Радулі на Чернігівщині. Прийшлий люд виявився надивовижу впертим і монолітним, саме дякуючи релігійній непоступливості вони й нині зберігають свою самобутність, котра, на щастя, не набирає форм боротьби за щедру насаджуваний у сьомому світі путінський "руський мір". Тож автор-упорядник лаконічно наголошує й на цьому, підкресливши, що й з поселенцями-українцями, що належали на той час гетьману Павлу Полуботку, радутьці жили завжди дружно. Як разом і виживали в подальші десятиліття, рясні на різні випробування.

О. Асадчев, здається, не оминув жодної історичної віхи, яка

так чи інакше не вплинула б на формування своєрідної дніпровської слободи Радуль. Детально виписано життя судновласників, плотогонів, торгівців цього населеного пункту до жовтневого перевороту в Росії й років Громадянської війни в Україні, без особливих деталей відтворено й передвоєнні часи, які нічим особливим не позначалися на долі придніпровських поселенців. Зате детальніше зупинився упорядник на подіях Другої світової війни, оскільки саме біля Радуля й розгорнулася в 1943 році вирішальна подія форсування Дніпра Червоною армією.

Особливу зацікавленість викликають матеріали фронтових звездень, у яких відбиті події, пов'язані з боями на переправі. З них видно, наскільки напруженим був цей епізод війни. Зрештою, і подальша згадка про загиблих при переправі радутьців та про завдані ворогом збитки підкреслюють подвиг нашого народу.

Окремо подані архівні списки радутьців, що загинули на фронтах Першої та Другої світових воєн, а також у різних бойових конфліктах пізнішого часу. Упорядник завдяки особливій скрупульозності виявив навіть деякі архівні неточності, коли окремі воїни, що вважалися загиблими, виявилися живими, уточнені й місця загибелі окремих земляків. А один із кількох меморіалів у селищі, де поховані сім Героїв Радянського Союзу, як і інші фотографії поховань, назавжди лишаються німими свідками народного подвигу.

Олександр Асадчев віддав гідну шану й видатним землякам, якими пишається не лише Радуль, котрий нині переживає важкі часи і тримається скоріше на добрій пам'яті його вихідців. Про окремих з них у книзі подані короткі портрети. Свого часу ми писали про відомого дослідника

історії Радуля, педагога Володимира Іногди, ініціатора створення в селищі історико-краєзнавчого музею. До когорти видатних медиків увійшов доктор медичних наук, професор, вчений-терапевт Анатолій Міхньов, автор близько 200 наукових праць, серед них 8 монографій. Його дітищем по праву вважається нинішній Національний науковий центр "Інститут кардіології ім. академіка М.Д. Стражеско". Своє талановите ім'я вписав в історію Радуля ще один видатний земляк – доктор хімічних наук, професор Володимир Суховерхов, котрий нині виховує студентів у Ніжинському державному університеті ім. М. Гоголя, а водночас пише вірші. Саме на таких самородків і рівняються нинішні радутьці, хоча їх долі в часи розрухи не позаздріш.

Нині Радуль після чергової реформи місцевого самоврядування разом із колишнім райцентром Ріпки опинився в, сказати б, козирному Чернігівському районі. Час покаже, чи вплине це на подальшу долю своєрідного селища Радуль, а поки що треба дякувати таким патріотам, як Олександр Асадчев, котрі живуть не хлібом єдиним і прагнуть зберегти пам'ять свого неповторного роду.

Леонід ГОРЛАЧ,
ріпкинєць за народженням

У кожному колективі є люди, які стають його душею, чимось особливо притягальним, об'єднавчим. Таким у нашому земляцтві був Дмитро Степанович Волох. Його тиха мова, його буйна сивина, добрий усміх підкорювали відразу й полонили назавжди. А коли часом доходило до пісні, тоді всі замовкали, ніби в передчутті дива. І воно народжувалося, як тільки із глибини душі раптом присмугнілого імпульсозного чоловіка виривався сріблясто чистий мотив: Стоїть гора високая...

Стоїть гора високая

І кожен, хто навіть ніколи не бував у Седневі, уявляв високу гору в садибі Лизогубів і поета Леоніда Глібова, котрий свого часу сотворив український пісенний шедевр. А коли натхненний виконавець виводив пекучі рядки "А молодість не вернеться, не вернеться вона", на рівні найкращих солістів-професіоналів, ніхто вже не міг стриматися, щоб не звестися в єдиному пориві й не підняти молитву людської долі...

Так, мав великий співочий талант наш незабутній земляк Дмитро Волох, народжений 29 січня 1936 року в крихітному селі Горобіївка на Срібнянщині. Але мав до цього ще й хист до медицини, до педагогіки й організації аптечної справи в Україні. Саме це допомогло йому стати одним із відомих у цілому світі фармацевтів, академіком Міжнародної академії інформатизації при ООН, професором, творцем фармацевтичного факультету Національного медичного університету ім. О. Богомольця.

Та різні службові вершини давалися йому тільки завдяки цілеспрямованій праці, яка почалася в Озерянській сільській школі, продовжилася у Львівсь-

кому медінституті, гартувалася в роботі. Спершу то було завідування аптекою в селі Іваниця на Ічнянщині, далі 10-річне керування аптеками Чернігівщини, затишні керівництво Головним аптечним управлінням МОЗ. Не за

ську (1991) дисертації. А через деякий час Дмитро Степанович приходив на роботу в колектив столичного медуніверситету, щоб піти з нього на заслужений відпочинок, залишивши по собі світлий слід та десятки молодших талантів.

Був Дмитро Волох одним із першопрохідців у земляцькому русі України. Багато років його можна було побачити і на засіданні Ради, членом якої був обраний, і під час навідин до малої батьківщини, на багатолюдних акціях і теплих побратимських пошануваннях земляків, його теплий усміх і щире слово зігрівали серця колег-науковців у вузі й хуторних не забутих ровесників, він назавжди вписався в історію рідного народу, а зокрема й нашої земляцької родини.

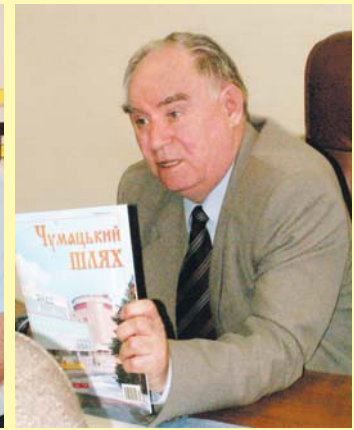
Тепер він ступив на дорогу пам'яті. Вона не урвалася з відходом у інші світи його вірної дружини, численних друзів, бо зумів здолати стрімкі перешкоди й віддати себе народові. Віриться, що за виднокочами забуття завжди буде стояти його гора високая – гора його світлої душі.

**Рада ГО "Товариство
"Чернігівське земляцтво"**

красиві очі, а за мужній характер його послали в Чорнобиль рятувати шахтарів, які в 1986 році приборкували бунтівний реактор. Саме в ті напружені дні він зробив остаточний вибір на користь науки й захистив спершу кандидатську (1986), а потім і доктор-

Тож доля його відразу виявилася неймовірно щедрою на випробування і тільки висталений горем характер допоміг йому стати справжньою людиною, всупереч всім жорстоким випробуванням зберегти в душі не злобу на світ, а все творчу доброту, віру в людину й рідну Україну.

Чи не ця божественна риса природи й вела славного нашого земляка стежками-дорогами довгого життя. Навчання в школі, Київському університеті ім. Тараса Шевченка, диплом економіста – і рішуча "зрада" на користь національної культури, що не сприяла в набутті матеріальних статків, але стала для нього на десятиліття полем боротьби за сутність, за серцевину України.

Микола Халимоненко послідовно й вперто торував свій духовний шлях, над яким завжди сяяла зоря України. Це особливо стало помітним після того, як на книжково-журнальному полі з'явилися такі культурологічні видання, як часопис "Дім, сад, город", видаваний всупереч потоку російськомовних подібних касових одноденок інших конкурентів, як наповнений патріотичними історичними статтями журнал "Чумацький шлях", десятки інших україноцентричних видань. І це в той час, коли набирала оберти прихований процес боротьби з усім

Микола Іванович Халимоненко прийшов у світ травневої днини 1934 року, коли рідна Прилуччина ледве оговтувалася після чорної зими найлютішого в історії людства Голодомору. Але наруга над українським народом тривала й далі, чорні воронки московських присланців вкупі з кінними виїздами місцевих колаборантів дотоптували перші зелені сходи сподіваної свободи. А там не стало батьків, і він з братом Григорієм мусив грітися теплом милосердної родички...

Добра душа земляка

українським, що триває донині, коли з духовного поля ніби самостійної соборної держави зникають десятки українських періодичних видань, коли книги українських авторів видаються тиражами у сотню примірників.

Неоціненним є вклад його та видавничого колективу і в роботу нашого земляцького часопису "Отчий поріг". Майже двадцять років Микола Іванович піклувався про те, щоб це видання мало першокласний мистецький вигляд, вчасно доходило до кожного читача, а на засіданнях Ради земляцтва завжди подавав слушні пропозиції для його поліпшення.

Він стояв біля керма видавництва до останнього дня, незважаючи на пекучу втрату – смерть доньки, на котру покладав стільки надій, на негаразди з власним здоров'ям. Він був активним у житті нашої земляцької громади, котру мав за велику дружну родину. Жив за принципом: а що я ще не зробив і для столичного гурту, і для рідних Прилук, і для виноградника Густинського монастиря, і для сиротинця "Надія" в місті власного сиротинного дитинства. Він був у всьому справжньою людиною.

Таким і залишиться Микола Халимоненко у нашій пам'яті назавжди. Добро не вмирає.

**Рада ГО "Товариство
"Чернігівське земляцтво"**

Крутянські кіборги

Ось уже 103 роки минуло відтоді, коли неподалік від залізничної станції Крути на Чернігівщині відбувся героїчний бій українських патріотів із хмільною ордою москочитів, які поспішали завоювати Київ, бій кількох сотень малонавчених молодиків із кадровими зарізяками. Про наміри колишнього царського полковника Муравйова, котрий переметнувся до більшовиків, свідчить такий епізод.

"У ніч з 26 на 27 січня я мав розмову по прямому дроту з Муравйовим. Його вимога у формі наказу звучала так: "Приготувисья к встрече пабедоносной красной армії, приготувіть абад. Заблужденія юнкероф пращяу, а офіцераф всьоравно расстреляю". Я відповів, що до зустрічі все готове. Передні частини червоних, ідучи в зімкнених колонах, очевидно, були певні нашої втечі... Тільки-но червоні зблизились на віддалі пострілу, ми їх привітали сильним огнем чотирьох сотень і шістнадцяти кулеметів," – такий спомин про бій під Крутами залишив Аверкій Гончаренко, командувач українських частин.

Нині у Крутах височить чудовий Меморіал пам'яті наших юних героїв, біля якого завжди людно. От і цієї січневої пори вклонитися пам'яті героїв прибуло чимало гостей. Була серед них і представницька делегація Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя на чолі з ректором Олександром Самойленком. Поклала квіти до постаменту й делегація столичного Чернігівського земляцтва на чолі з головою його Борзнянського осередку Володимиром Лемішем.

Заупокійну службу відслужив єпископ Чернігівський і Ніжинський Української православної церкви Євстратій.

До речі, незалежну державну Україну побачив лише один учасник того бою під Крутами – Матвій Данилюк. Він помер у 1994 році на 103-му році життя. Однак його боротьбу за Україну продовжив правнук Володимир Іщук, котрий загинув смертю хоробрих під Іловайськом 26 серпня 2014 року.

За матеріалами часопису "Український дім"

Видатні жінки Чернігівщини

У лютому 2021 року в читальній залі Чернігівської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. В.Г.Короленка відбулась презентація культурно-просвітницького проекту "Видатні жінки Чернігівщини".

Мета проекту: дослідження, систематизація і популяризація інформації про видатних жінок Чернігівщини, які зробили значний внесок у політичне, економічне, суспільне, громадське, культурне, мистецьке, наукове, освітнє життя нашого краю та здобули світову славу.

Проект суспільно значущий, має культурно-просвітницький характер, ініціює новий етап історико-краєзнавчих досліджень у регіоні, сприяє відродженню забутих жіночих імен та встановленню історичної справедливості стосовно визнання ролі жінки в історії та розбудові Чернігівщини, а також він – один із дієвих чинників розвитку туристичної галузі області.

До підготовки проекту долучились науковці Національного університету "Чернігівський колегіум" імені Т.Г.Шевченка, Навчально-наукового інституту історії та соціогуманітарних дисциплін імені О.М.Лазаревського, Чернігівської обласної універсальної наукової бібліотеки імені В.Г.Короленка, а також інші громадські активісти і меценати.

Наш кор.

Віхи історії

Вийшов друком краєзнавчий щорічник "Знаменні і пам'ятні дати Чернігівської області на 2021 рік", який підготували працівники Чернігівської ОУНБ ім. В. Г. Короленка.

Метою посібника є популяризація інформації з актуальних питань життя області та відомостей про минулі покоління знаних земляків і відомих сучасників, забезпечення формування історичної пам'яті та допомога у патріотичному вихованні молоді.

Календар складається з хронологічного переліку знаменних і пам'ятних дат, котрі мають відзначатися у 2021 році, та додаткових відомостей і рекомендаційних списків до найцікавіших визначних дат, які підготували укладачі видання.

Краєзнавців і журналістів, музейних і бібліотечних працівників, викладачів та студентів зацікавлять довідки про долю архієпископа Феодосія Углицького, канонізованого церквою 125 років тому; письменника Дмитра Тася (Могилянського), чернігівського вчителя ма-

тематики, живописця-аматора Леоніда Митькевича, сина письменника Михайла Коцюбинського, директора Харківської наукової бібліотеки, Книжкової палати України Романа Коцюбинського – усі ці люди були репресовані радянською владою у часи тоталітаризму. Також уважний читач матиме змогу познайомитися з науковою, педагогічною та громадською діяльністю українського історика, директора Навчально-наукового інституту історії та соціогуманітарних дисциплін імені О. М. Лазаревського Національного університету "Чернігівський колегіум" імені Т. Г. Шевченка, президента клубу "Краєзнавець" ОУНБ імені В. Г. Короленка, професора Олександра Коваленка, творчістю українського скульптора, авторки пам'ятників бджолярю П. Прокоповичу в Батурині, кобзарю О. Вересаю в Сокиринцях, скульптурної композиції з бронзи борцям руху Опору нацистам в Корюківці, пам'ятника М. Попудренку в Чернігові Інни Коломієць, науковця та поетеси, лауреатки багатьох премій, чернігівки Тетяни

Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка

Знаменні і пам'ятні дати Чернігівської області на 2021 рік

Дзюби, перегорнути сторінки історії містечка Остер Козелецького району тощо.

Щорічник "Знаменні і пам'ятні дати Чернігівської області на 2021 рік" має рекомендаційний характер і не претендує на вичерпність. Допоміжний апарат посібника складається з іменного покажчика.

Ірина Каганова

Партія – коліно-привідний транспортний засіб, який може вивести як на вершину успіху, так і на смітник історії.

◆ Усе залежить від амбіцій і потуг її керманача.

◆ Пиляти гілку, на якій сидять самі, можуть тільки божевільні. Але таких наразі, за даними МОЗ, серед борців з корупцією не зареєстровано.

◆ Демократія по-українськи: верхам – можна все, низам – те, що залишиться.

◆ Чому купівля посади вважається кримінальним злочином, а купівля посадою не є таким?

◆ Не вічно за дороги в "глухий кут" відповідатимуть шляховики.

◆ Майдан – місце, де гартується дух нації, кується майбутнє країни і тусуються "вожді".

◆ У владному трикутнику – Президент – Верховна Рада – Кабмін – не всі кути гострі.

◆ Парадокс: вчені винайшли десятки способів, як знищити людство, і жодного, як позбутися колорадського жука.

◆ Подейкують, що одночасно з винаходом колеса трипільці придумали дзигу. Колесо пустило у світ, а дзигу, вона їм дуже сподобалася, залишили собі. Тому і не дивно, що замість того, аби котитися вперед, ми весь час крутимся на одному місці.

◆ Якщо локомотив на крутому повороті історичного шляху нації відривається від потяга, він, як правило, сходить з рейок.

◆ Українське ноу-хау: на вході до виборчої дільниці – гречка, на виході – локшина на вуха.

◆ Якщо високопосадовцям вкупі із народними обранцями проблеми простих людей до "лампочки" – країну огортає темрява.

◆ Найгучніші оплески зривають слова, кинуті на вітер.

◆ Аксиома: якщо є закон про покарання за незаконне збагачення, мусить бути і закон про покарання за незаконне зuboжіння.

◆ Темні справи, як правило, шуються "білими нитками".

◆ Як ми мислимо, так і живемо. А мислимо ми чомусь завжди "заднім" умом.

◆ Мало пишатися милозвучністю рідної мови – нею потрібно розмовляти.

◆ Якщо сонце світить усім однаково, то чому тоді під тим самим сонцем одним спекотно, а іншим холодно?

◆ Чому судді та синоптики, на відміну від інших, не несуть відповідальності за свої помилки?

◆ Простіше пройти між краплинами дощу, аніж крізь казуїстику суддівських рішень. А головне – дешевше.

◆ "Дірки" в законі найкраще прикриваються грошовими знаками.

◆ Щоб підняти престиж гривні, потрібно заборонити брати хабарі в іноземній валюті.

ЗАРУБКИ

ПОЛКОВНИКА

◆ Цікаво, чи знає локшина про те, що вона є найуживанішим продуктом в словесному меню політиків?

◆ Стосунки будь-якої влади з народом – принцип Місяця: трохи світла надії і ні грама тепла для зігріву.

◆ Постріл на старті не завжди відлунюється салютом на фініші.

◆ Той, кому вистеляють дорогу килимами, найбільше боїться "підкилимних ігор".

◆ Пам'ятник епосі зводить тільки час.

◆ Щоб жити так, як у Європі, треба так, як у Європі, жити.

◆ Щоб в Україні потекли "молочні ріки", варто лише відлучити від доїння держбюджету десяток – другий "доярів".

◆ "Дишло" наших Законів таке "слухняноручне" тільки тому, що ми і досі їдемо возом.

◆ Чому глобальне потепління тягне за собою стрімке зростання тарифів на опалення?

◆ Не рахуйте чужих грошей: вам за цю роботу все одно нічого нічого не заплатять.

◆ Найдовша відстань для ходьби – шлях по колу. Тому нічого дивного у тому, що ми ще й досі по дорозі в Європу.

◆ Якщо "закордон" такий чужий для українців, то чому тоді більшість наших заробітчани не бажають повертатися додому?

◆ Не всякий бруд з душі змиває дощ.

◆ Не занурюйтесь у бруд і не будете відмиватись.

◆ Випасти з керівного крісла бояться тільки ті, хто ще не встиг застелити місце ймовірного приземлення грошовим килимом.

◆ Той, у чиєму серці посіяні слова Т. Шевченка "Любіть Україну свою..." не проросли благодатним руном, ніколи не будуть патріотами України.

Василь ГЕЛЕТКО,
м. Ніжин

Непроста правда ЖИТТЯ

Віталій Корж – людина добре знана в усій Україні. Як депутат Верховної Ради IV, V, VI скликань, працюючи в її демократичному крилі, Віталій Терентійович послідовно боровся за утвердження принципів народовладдя. За природою над міру скромний, він не атакував парламентську трибуну, не будував власну кар'єру популістськими заявами, а активно працював над розробкою багатьох нормативних актів і законів як вдумливий кандидат економічних наук.

Він був і донині залишається активним членом нашого славного земляцтва, особливо в його Куликівському відділенні. Про це газета писала не раз. А цього разу, уже в іншому, електронному форматі, ми пропонуємо дещо унікальний погляд на власне минуле (а відтак і на минуле рідного українського народу) В.Коржа, викладене ним у цікавій книжці "ЕКІВОКИ". Це яскравий документ епохи, створений її свідком і учасником, написаний неповторною образною мовою. Це сповідь мудрого інтелігента перед народом, якому присвятив все своє тривале життя. Гадаю, вона буде цікавою кожному.

Леонід ГОРЛАЧ,
поет, лауреат Шевченківської премії

Уперше – хліб з медом

У ранньому дитинстві не дуже переймалися, де я, що роблю, що зі мною. Бо дома на ту пору все одно пожитися було нічим. Ото я й мандрував, де завгодно. На мені сорочка до колін невизначеного кольору і фасону. Мама вручну зшила сама із сірого полотна. Казали, що довго я був дуже малим, та ще й ноги криві, у вигляді майже правильного кола. Люди досвідчені говорили батькам, щоб занадто через це не переймалися – ноги з часом виправляться. Так і сталося.

Так от, я із самого ранку йшов у невизначеному напрямку, і ніхто не знав, куди на цей раз помандрував. Міг опинитися у різних непередбачуваних місцях. Іду-іду, відпочину десь під тинном і пішов далі.

Одного разу забрів далеченько від дому і натрапив на таємничий дитячий заклад. Не пам'ятаю, як він називався, здається ні тоді, ні після у селі офіційно не було ні дитячих ясел, ні інших дошкільних закладів.

А тоді я прибився до будинку, який знаходився осторонь від хат і доріг. Зазвичай, такі будинки мали заможні селяни, яких під час колективізації безжалюно виселяли і депортували подалі від домівки. І от я потрапив до такого будинку.

Пам'ятаю лише, що якась жінка (добра душа) взяла мене на руки, умила і посадила серед тамтешніх дітей. Мабуть, підготувалися перекусити між сніданком і обідом. Всім роздали по шматочку справжнього хліба, зверху помазаного медом. Я теж отримав такий шматочок і швидко з'їв. Але смак того хліба, а особливо меду, залишився у пам'яті досі.

Тоді вперше я скуштував справжнього хліба. А смак і запах меду перслідує мене і досі (здається гречаний). Тому гречаний мед завжди діє на мене заворожуюче.

На жаль, мені не вдалося за життя хоч щось дізнатися про цей казковий заклад і про тих дивовижних людей. Але залишився у моїй пам'яті той уявний райський куточок, як солодка, щемна примара.

Моє перше й останнє куріння

Завжди мене дивують курці, які багато разів "кидають" курити й знову беруться за своє. Та ще й хизуються при цьому: "От я вже тиждень не курю, дай потягнути..." Не серйозно так поводитися, особливо чоловікам. Для мене в цьому добрим прикладом був батько. Один раз сказав, що кидає курити, й більше жодного разу не взяв сигарету в руки до кінця життя.

Я теж маю досвід куріння, хоч дуже короткий, але повчальний. Постійна наявність у хаті значних арсеналів, призначених для куріння, ніколи не привертала моєї уваги. Лише знічев'я пасивно мусив спостерігати за діями дорослих дядьків, які регулярно зби-

рались у батька і зосереджено кожен собі готував самокрутку, потім один із прибульців за допомогою кресала добував вогонь для прикурювання.

Закінчувалися ці нудні підготовчі операції вдоволеннями затяжками на повні груди смердючим димом. Потім купували у батька по 1–2 склянки махорки, висипали собі в кисети, ховали їх до кишені і розходилися, не поспішаючи, з відчуттям виконаного обов'язку. Проводжав я їх байдужим поглядом. Мені до них не було жодного діла, як і їм до мене.

Але одного вечора вся родина дружно зібралася й пішла з дому, а мене залишили одного в хаті. Мені цього разу навіть не сказали, куди йдуть, чого і чи надовго, коли повернуться. Такого ніколи не було ні до того, ні після. Мені одному стало сумно, зайнятися було нічим. Понудився я трохи, а потім згадав про тютюн. О, та це ж окрема тема для серйозного, по-справжньому чоловічого заняття і надовго. Швидко почав діяти.

Достеменно знав, де, що і для чого зберігається. Дістав шмат паперу, не жаліючи, насипав махорки, розрівняв вздовж папірця, скрутив трубочку, з обох кінців утрамбував махорку олівцем, добряче наслинив край паперу і склеїв. Бачу, вийшло непогано: товста, довга, цупка, запашна цигарка. Результатом напруженої роботи залишився задоволений.

Уявив, як би позаздрили мої майстерності батькові колеги по курінню. Повертів у руках цей унікальний виріб, помилувався ним – ну, хоч на виставку. Не хотілося його псувати, але ж треба випробувати на смак. Заліз на

стіл, прилаштував кінець цигарки над склом газової лампи і потягнув ротом повітря через цигарку собі в легені. Кінець невдовзі зашкварчав і засвітився густо рожевим вогнем. Встиг злізти зі столу і затягнутися димом ще раз... А далі нічого не пам'ятаю. Скільки часу я лежав на долівці біля столу без свідомості, не знаю.

Пригадую лише, що через деякий час побачив далеко-далеко від себе яскраву крапочку, яка повільно наближалась до мене. Розмір цієї крапочки все збільшувався і збільшувався, а потім з'явилися обриси газової лампи на столі. Збагнув, що я був без свідомості, і чітко уявив причину такого стану.

Мене охопив страх, потім відчай. Хотілося пригорнутися до рідної людини, відчуті її тепло і надійний захист або хоча б співчуття. Але близько не було нікого. Негайно бігти, але куди, до кого?

Про можливі наслідки мого експерименту тоді я ще не міг навіть уявити. Це зараз про таке часто пишуть і показують по телевізору. А я навіть домашнім після їх повернення нічого не повідомив. Не міг сподіватися для себе на щось добре. Ось тільки тепер поділився своїми спогадами.

Із того сумного і дещо трагічного випадку – висновок: початок мого досвіду курця не мав розвитку, на тому і закінчився назавжди. То було моє перше і останнє куріння.

Штани

Після першого року навчання в Чернігові влітку я приїхав на канікули в село до батьків. Вони щиро хотіли відзначити цю подію. Зібрали всі гроші, що на той час збереглися в родині, і запросили мене разом сходити до магазину. Йшли довго (до центру села не менше 2,5 кілометра). Батько рішуче чимчикує попереду, а ми з мамою на зирцем ледь встигаємо позадку.

Відчуваю, що повинно відбутися щось надзвичайно важливе, урочисте. Заходимо в магазин. Такі магазини у містах тепер називають супермаркетами. У тому магазині тоді можна було побачити все, що надбав Совецький Союз з 1917 року.

Оскільки в цьому супермаркеті зал один (кімната площею біля 10 квадратних метрів), у будинку, відбраному у заможного селянина після революції і остаточної перемоги пролетаріату, то зразу можна побачити весь крам, який пропонується покупцю. Із одяжі – купа фуфайок, якісь вироби сільських умільців: топорища, держакі для лопат, сапок, граблів, корзини, верейки в асортименті, сплетені із місцевої лози (шиляги), бочка, в якій бувала олія. На прилавку – великий фанерний ящик з-під печива. Кілька гірлянд – стекол для газових ламп, нанизаних на грубу мотузку і розвішаних на великих гвіздках,

забитих у стіну. Стекла ці для різних ламп: шестериків, восьмериків, дванадцятикериків.

Батьки довго радилися з продавцем (у селі чомусь він називався – прикажчик), а я терпляче тупцював з ноги на ногу позаду. Потім продавець-прикажчик зник у боковому отворі. За деякий час з'являється з пакунком у руках. Розкладає на прилавку. Бачу – штани. Грубе сукно темно-синього кольору. Підійшов ближче, придивився пильніше – дійсно штани, але ж на дуже солідного дядька, а з мене на ту пору чи й було хоча б з пів-центнера. Але, мабуть, вибору не було.

Батько вкинув штани в кошелку, і ми, цього разу всі рядочком, плече до плеча, бадьоро крокуємо додому.

Дома батько вдоволено сповістив, що це мені подарунок, під теплу й щирю посмішку мами. Оскільки в магазині моя роль була пасивною, то вдома я уже міг сказати, що штани занадто великі. Батько заспокоїв усіх: "На виріст, хай будуть". Мабуть, батько уже тоді знав, що моя вага з часом буде більше 100 кілограмів.

Зізнаюсь, мені кортіло вперше в житті одягнути нові, для мене придбані суконні штани. Під вечір вже пора йти до клубу. Причепурився, черга дійшла вдягати штани. Зайшов я у ці штани, а вони зовсім порожні, мене у них майже немає.

"Не біда" – каже батько. Мати дістала зі скрині не вживану велику хустку із вовни. Обмотали мені поперека. А в штанах ще залишається багато місця. Не пам'ятаю, у що іще обмотували мене, але нарешті підперезали штани надійним мотузком, і я обережно, не згинаючи ніг в колінах, вийшов із двору.

Але добре, що відійшов недалеко. Конструкція на мені підступно розвалилась. І я мусив зібрати все в обережок і повернутись додому. На цьому мій урочистий похід у нових штанах до клубу ганебно провалився. Пощастило, що хоч ніхто із сусідів, ровесників, а особливо дівчат, не бачили мого фіаско.

Це дещо полегшило переживання з цього приводу. Але впродовж деякого часу на душі було гірко від усвідомлення, що не вдалося реалізувати вимірний план – пофорсити перед публікою, в першу чергу перед односельцями, у своїх нових штанах. Продемонструвати, що я теж не ликом шитий. Але все ж таки мусив змиритися із повним провалом мого таямого плану.

Після канікул штани я привіз у Чернігів.

Там працював наш родич Корж Роман Іванович, завідував швейною майстернею, яка мала високу репутацію. У розпачі я звернувся до нього.

Він особисто уважно і відповідально обміряв мене кравецьким сантиметром, який постійно теліпається у нього на шії, намалював штани, проставив на них всі розміри і запропонував мені прийти через два тижні.

Ледь дідвався. Прийшов і з рук завідувача отримав виконане замовлення. Прибіг у кімнату гуртожитку, де я на той час жив. Нетерпляче вдяг ці злощасні штани...

Єдине, що було придатне, – це пояс. Якраз по мені. Все інше – карикатурне. Задній шов опинився збоку. Стрілки не спереду і позаду, як це б мало бути, а по боках... Я – у розпачі. Пояснити таку метаморфозу з моїми штанами не можу. Носити теж не міг.

Позбавив мене цієї халепи батько мого друга Славика Турка. Коли я був у них вдома на вулиці Гарматній в Чернігові, батько-Турок взяв у мене з рук ті штани, не дивлячись, жбурнув їх на ліжко сину, а мені дав за них якісь гроші.

За ці гроші та за проданий старезний баян я купив омріяний новий баян "Україна" Житомирської музичної фабрики. Цей баян вірно служив мені багато років. Відіграв я на ньому силу-силенну концертів на багатьох сценах у Чернігові, а потім у Києві. Не можна навіть полічити, скільки відбув весілля та інших урочистих подій. Дуже зріднився з ним. Я його дбайливо зберігаю у себе й досі. Нещодавно майстри дуже фахово його відреставрували. Але грати на ньому мені вже не до снаги.

Ну що б, здавалося, слова...

У Святому Письмі сказано, що спочатку було слово... А у житті кожного із нас спочатку був протяжний, з різними інтонаціями, звук "А-а-а!". Він був наповнений змістом і означав: хочу їсти, хочу спати, хочу, щоб поміняли підгузки...

Першим словом кожного маляти було слово "мама". Потім у важких життєвих ситуаціях усім безліч разів доводилось звертатись по допомогу, вголос чи подумки, до свого вічного оберєга: "Мамо ріденька!"

Часто вживаємо з різними інтонаціями і коротке емке слово "О!" Приміром, отримали надбавку до пенсії – аж 13 гривень. Із вуст зривається радісне: "О!" Або нардепи ухвалили закон про розпродаж українських чорноземів. І вже з глибини скорботної душі зринає ридання: "О, Боже!"

Поки примати спілкувалися лише за допомогою звуків і жестів, вони були мавпами. Як тільки промовили перші слова, стали homo sapiens. Первісні слова мали конкретний зміст: сонце – це сонце, вода – це вода, вогонь – це вогонь... У ході еволюції люди придумали багато слів, значення яких часто незрозумілі їм самим. Виникла потреба їх тлумачити. З'явився словник Володимира Даля і "Великий тлумачний словник сучасної української мови".

Поети надали знайомим словам нового звучання, яке музикою забриніло в душі. А політики використовують знайомі і незнайомі слова, спотворюючи їхній смисл, щоб напустити густого туману на свій електорат.

Древні греки ввели в обіг багато слів, які дали назву новим суспільним явищам. Зокрема, термін "демократія". Тепер це слово вживають всує, ліплять до чого завгодно, що з грецьким змістом не має нічого спільного. "О, демократ! О, демократ! Яке ти слово зіпсував" – у розпачі вигукнув один поет.

Ще більш чудернацькими за звуки і слова бувають словосполучення. Тільки прислухайтесь до промов кандидатів у президенти і депутати, політиків і чиновників. Улюблені фрази: робимо все можливе, зробимо все можливе... Гучний дзвін порожньої бочки!

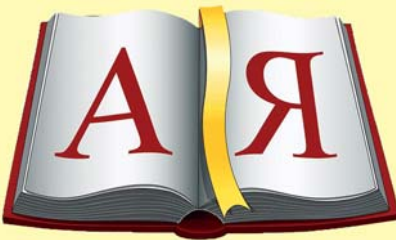
У Раді і на олігархічних телеканалах ідуть перманентні політичні спектаклі. Слова, слова, слова... А в суфлерських будках сидять "стратегічні партнери" – МВФ, сороси і соросята. Споглядаючи театралізовані дійства, хочеться вигукнути, як колись Станіславський: "Не вірю!"

Нещодавно представник чинної влади на телевізійному ток-шоу гордо заявив, що наша країна соціальна, і тут же підкреслив, – але не соціалістична. Тож, може, українське "лібертаріанство" досконаліше за шведський чи швейцарський соціалізм?

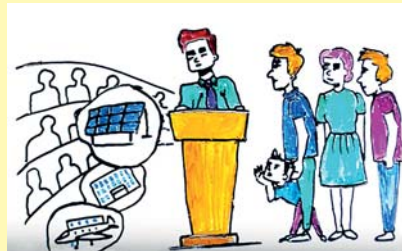
А один із колишніх прем'єр-міністрів на черговому телешоу переконував аудиторію в тім, що у нас немає олігархів – є лише організатори великого бізнесу, які забезпечують роботою громадян України. Може, воно на те і ток-шоу, а не серйозна політична дискусія (майже забуте поняття), щоб нести всіляку ахінею. Хоч інколи треба заглядати і у тлумачний словник. Там є таке слово.

З політичного лексику сучасності поступово зникають поняття совісті і честі. Метаморфоз зазнали слова "демократ", "патріот", "герой", "активіст"... Як сприймаються терміни "народовладдя", "справедливість", "правосуддя"...

Брехня так міцно вросла у всі сфери

нашого буття, що викоринити її, здається, вже неможливо. Тому її намагаються закамфлювати під нове заморське

словечко – фейк, прикрити наготу фігювим листком.

Відлуння "епохальних" реформ докотилось і до української мови. Якби воскресли основоположники української літературної мови Іван Котляревський і Тарас Шевченко, мабуть, не зрозуміли б, якою мовою розмовляють їхні нащадки.

Звертаючись до записних "патріотів", видатний поет-патріот сучасності з боєм пише:

*Це ж із твоєї вченої принуки
Таке верзуть сучасні писарі,
Що вже не тільки дід свого онука –
Синів не розуміють матері.*

Одна телевізійна передача про те, як правильно розмовляти українською, називається "Лайфак українською" (чисто українське слово?). Пройдїться Хрещатиком у Києві. Вивіски, оголошення, реклама – іноземною мовою. Українське можна перелічити на пальцях однієї руки. Особливу запопадливість проявляють радикальні "патріоти", які вже і кирилицю пропонують замінити латиницею.

І ніяк не зупинити потяг нашого велеречивого бомонду до новомодних забугорних словечок: андеграунд, бренд, брифінг, кешбек, контент, креатив, локдаун, лузер, наратив, хіт-парад тощо. З цього приводу пригадується один випадок. Старенька сільська бабуся соромилася свого простого і не модного імені Марфа. А новонароджену онуку хотіла назвати незнайомим, але, як їй здавалося, милозвучним іменем Діарея.

Тож, як кажуть шанувальники "конкретної" лексики, фільтруй базар!

Валерій Демченко

16

ОТЧІЙ ПОРІГ

Шеф-редактор
Віктор ТКАЧЕНКО

Головний редактор
Леонід ГОРЛАЧ

Засновник:
ГО "Товариство
"Чернігівське земляцтво"

Газета зареєстрована Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України 06.XI.2001 р.
Реєстраційне свідоцтво:
серія KB №5594

Адреса редакції:
02002, Київ, Броварський проспект, 15,
тел. 206-87-12
Контакти: www.chz.org.ua,
e-mail: otporig@ukr.net

РЕДАКЦІЙНА РАДА:

В.В. Ткаченко, Л.Н. Горлач,
В.Ф. Демченко, А.Л. Курданов,
С.М. Кудїн, Н.Т. Кольцова,
Т.А. Літошко, П.І. Медвідь,
О.Ф. Орехович, Г.О. Скрипка.

За достовірність фактів,
точність імен і прізвищ
географічних та історичних реалій
відповідають автори публікацій.

Передрук тільки з відома видання.
Рукописи не рецензуються
і не повертаються.

Літературний редактор Людмила Орішко.
Комп'ютерний набір Людмила Орішко.

Верстка, дизайн Оксана Кисленко.

Підготовлено та зверстано
ГО "Товариство
"Чернігівське земляцтво"